

bi jo čital ves narod ter iz nje spoznaval svoje najboljše može, ki so se skozi tristo let trudili, da bi nam ustvarili lep pismeni jezik in mu dali globoko vsebino.

Tiskovne napake je avtor domala že vse sam popravil; eno smo še zapazili: str. 1. naj se glasi: pod Albuinom, ne pod Albinom. V življenju sv. Cirila naj bi se dostavilo, da je — kakor sedaj vemo — umrl kot posvečen škof. O Zupanu in Korytku piše G., da sta bila internirana; takrat so najbrže tako rekli, mi pa smo zdaj za en pojem bogatejši ter bi rekli — konfinirana. K str. 125. nsl., kjer govori o janzenistih, ki so se pohujševali nad Prešernovo peezijo, bi to-le pripomnili: Ali ne bi kazalo Pavška in somišljenike imenovati rigoriste? Janzenizem je bolj bogoslovski, cerkvenozgodovinski pojem; ne proti njih verskim zmotam se je boril Prešeren, ampak proti njih rigorizmu, prenapeti strogosti in odurnosti. Tako bi potem odpadla tista nejasnost glede nekaterih Čbeličarjev, ki so bili tudi janzenisti, n. pr. Jakob Zupan, a ne — rigoristi. Str. 147. je še ostalo: posnemavci, dočim knjiga dosledno piše: zapisovalec, nabiralec itd. Ali ne bi bilo bolje, Kajkavce, Metelkovce pisati z malo začetnico? Naj končno posebe poudarimo, da je jezik avtorjev — kar se sicer samo po sebi umeje — lep, vseskozi pravilen (n. pr. se skrbno ogiblje tistega »od« pri pasivu, prim. Avstrija je bila ... po Napoleonu premagana str. 108. prav-kakor zahteva Breznikova slovnica). O mislih pa, katere nam vzbuja prebiranje naše slovstvene Zgodovine, bomo govorili — če Bog da — v ugodnejših časih.

J. Debevec.

Ob 50letnici dr. Janeza Ev. Kreka. — Ljubljana 1917. Izdali in založili pisatelji doneskov. Tiskal A. Slatnar v Kamniku. Str. 95. Cena K 2.—.

To prigodno knjigo so opisali J. Puntar, Fr. Jež, J. Gostinčar, A. Vadnal, I. Dolenec, A. Komlanec, P. Rogulja, J. Kalan in A. Kralj. Skušali so orisati Krekovo literarno, izobraževalno, socialno, vzgojno, versko, protialkoholno, časnikarsko, združno, politično delo. Slika ni popolna, kakor poudarjajo tudi pisatelji sami, marveč je bolj voščilo ob jubileju, izraz hvaležnosti in ljubezni njegovih učencev. Vendar je ta knjiga dovolj znamenita, da je ni mogoče prezreti v Dom in Svetu. Krek je bil več let sotrudnik Dom in Sveta; pomagal mu je tedaj, ko je bil najbolj podpore potreben; naravno je torej, da se spomni vsaj sedaj njegove petdesetletnice, če jo je, o pravem času, z drugimi listi vred zamolčal. Tudi zasluži Krekovo literarno delo, da ga slovstven list registrira. Poročevalec (J. Puntar) o tej panogi Krekovega delovanja je povzel bolj umsko, tendenčno vsebino Krekovih spisov in morda se je Kreku samemu, ko je pisal, zdela ta stran najvažnejša; vendar ne smemo pozabiti, da tiči v Kreku dobršen kos resničnega pesnika. Njegove »Tri sestre« na primer so in ostanejo dolgo časa eno najboljših del naše poljudne dramatike. — Dovolj važna je pa ta prigodna knjiga tudi zato, ker je izraz skupne volje pisateljev in njihovih somišljenikov, da uravnajo svoje kulturno delo v Krekovem duhu; vsled te okoliščine pomeni brošura več, nego običajna spominska knjiga.

Se veliko več vrednosti za prihodnost bi pa imela Krekova brošura, če bi se kdo v njej bil lotil, opisati — rekel bi — duševno strukturo Krekovo in njegov miselni razvoj za časa javnega delovanja. Pri tej notranji analizi Krekove osebnosti bi se nam morda marsikaj pojasnilo, kar nam je sedaj težje razumljivo, kar od Kreka tudi marsikoga odbija. Očitajo mu nedoslednost, notranja nasprotja. In vendar — če človek premotri tega večno snujočega, tako obsežnega, v daljno bodočnost mislečega duha, razume, da je v tej široki, slovanski duši dovolj prostora, da tudi nasprotja spravljivo med seboj žive; omejenost je najlažje dosledna. Očitajo mu, da je bil mnoga leta teoretik stranke, kateri pripada, in da je z njo soodgovoren, skriv. Resnica je — in vendar bi analiza njegove teorije pokazala, da je Krek rastel s svojim časom in da je svoje teorije popravljaj, da jih je popravil, ko je življenje dokazalo njih nevrednost; motiti se moramo, hujše je, braniti teorijo še tedaj, ko se je dejansko pokazalo, da ne velja. —

Za Dom in Svet je Krekova brošura zaradi tega razveseljiv pojav, ker je izraz simpatij do politika, ki je, morda edini, razumel pravo važnost umetnostnega in drugega kulturnega dela, ki ni bil docela mnenja, da naj tudi »pesniki in taki ljudje« služijo praktičnim, trenutnim, strankarsko-političnim namenom. Uvidel je, da vsako politično delo nosi »korupтивne snovi« v sebi in da je tvarna kultura prazna in pogubna, če se z njo vred ne razvija duševna kultura, katere integralni del je umetnost. Krek je optimist; vse njegovo delo to kaže. Optimist je tudi sedaj, v tem razdobju našega narodnega življenja; z njim smejo biti optimisti tudi oni, ki jim je naša umetnostna kultura na srcu.

Izidor Cankar.

Louis Coloma: **Boy**, Roman. Iz španskega prevel A. Kalan. V Ljubljani, 1917. Založila Kat. Bukvarna. Natisnila Kat. tiskarna. Cena K 3.—.

Španija je bila nekdanj domovina vitezov. Kdo ne pozna Cidovih viteških romanov? V zadnjih letih — pred vojno — je bila sicer Španija postala za naše kraje nekakšen brlog, iz katerega so prihajala sleparska pisma, ki so menda precej denarja izvabila; vendar bi bilo krivično, ako bi imeli zoper vso Španijo predsodek, da je brlog sleparjev in goljufov. Prav naš roman, čigar dejanje se godi v l. 1873., ko so se karlisti znova začeli gibati zoper liberalno-republikansko vlado, nam sijajno dokazuje, da je v Španiji še doma pravo viteštvo v najlepšem pomenu: mlad španski plemič, sicer plemenit značaj, se lehkomišelnostno igra z ognjem čutnih strasti; vsled tega se zaplete v sumnjo nekega strašnega umora; lahko bi dokazal svoj »alibi«, toda dotekniti bi se moral časti visokorodne gospe; to storiti pa mu brani njegovo viteško prepričanje; rajši žrtvuje svoje mlado življenje. Tragičen je konec tega krasnega mladega življenja, polnega dušnega zdravja: mimo svoje sreče gre in jo potepta z nogami. Mojstrsko nam pisatelj slika, kako razne nesrečne okoliščnosti — junakova lehkomišelnost, zloba skritih sovražnikov in politična strast madridske drhali — čimdalje bolj obkoljujejo svojo nedolžno žrtev, kakor lovci izsledeno zver, dokler je končno ne ustrelje. V enem oziru me roman živo spominja